

2017-rapport om grundlæggende rettigheder FRA's udtalelser

Med forskellige tiltag søgte man i 2016 både på EU-plan og på nationalt plan at styrke beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder, samtidig med at nogle foranstaltninger truede med at underminere denne beskyttelse. I FRA's rapport fra 2017 om grundlæggende rettigheder gennemgås den vigtigste udvikling på området, herunder både resultater og områder, der fortsat giver anledning til bekymring. Denne publikation indeholder FRA's udtalelser om de væsentligste aspekter af udviklingen inden for de behandlede temaområder og et sammendrag af dokumentationen til støtte for disse udtalelser. Hermed gives en kompakt, men informativ oversigt over de største udfordringer i forhold til grundlæggende rettigheder, som EU og dens medlemsstater står over for.

Indholdsfortegnelse

FOCUS Mellem løfter og resultater: 10 år med grundlæggende rettigheder i EU	2
1. EU's charter om grundlæggende rettigheder og medlemsstaternes anvendelse heraf	4
2. Ligebehandling og ikkeforskelsbehandling	6
3. Racisme, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed	8
4. Integration af romaer	11
5. Asyl, visum, migration, grænser og integration	13
6. Informationssamfund, retten til privatliv og databeskyttelse	16
7. Barnets rettigheder	18
8. Adgang til domstolsprøvelse, herunder rettigheder for ofre for kriminalitet	20
9. Status for gennemførelsen af FN's handicapkonvention	22

Mellem løfter og resultater: 10 år med grundlæggende rettigheder i EU

10-årsdagen for Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) giver mulighed for at reflektere over noget af den dynamik, der ligger til grund for den vigtigste udvikling med hensyn til grundlæggende rettigheder i EU siden 2007. Overordnet set synes den at fortælle en historie om impulser fra to sider. I institutionel henseende har EU indført værktøjer til bedre at fremme og beskytte de grundlæggende rettigheder. Der er dog fortsat store mangler i gennemførelsen af grundlæggende rettigheder i praksis, og de bliver – på nogle områder – stadig større. For at kunne løse op for denne spænding er det nødvendigt at omsætte lovgivningen til effektive foranstaltninger til at opfylde rettigheder i dagligdagen for alle, der bor i EU. Ud over at anerkende, at grundlæggende rettigheder er en forudsætning for en vellykket lovgivning og politikudformning, vil det være hensigtsmæssigt at fremhæve de »forretningsmæssige fordele« ved menneskerettigheder, »sætte ansigt på rettigheder« og anvende sociale og økonomiske rettigheder mere konsekvent. Uden en fast forankret kultur for grundlæggende rettigheder, der medfører konkrete fordele, vil mange, der bor i EU, kun i ringe grad have en følelse af ejerskab i forhold til Unionens værdier.

Den seneste politiske, sociale og økonomiske udvikling har vist, at der let kan ske et tilbageslag i forhold til det, man i det seneste årti ofte har anset som en naturlig udvikling mod større respekt for grundlæggende rettigheder. Dette tilbageslag kan til dels tilskrives den omstændighed, at mens EU og de nationale lovgivere har fejret fremskridt på et formelt plan, er dette ofte ikke blevet omsat til forbedringer i folks liv. For alt for mange er grundlæggende rettigheder fortsat et abstrakt, lovfæstet begreb og ikke en række effektive og praktiske værktøjer, der kan gøre og virkelig gør en forskel i deres dagligdag. Dette er en foruroligende sandhed og en sandhed, som Agenturet for Grundlæggende Rettigheder får kraftige påmindelser om i sin kontakt med personer, hvis rettigheder ofte krænkes som en selvfølge, og hvis opfattelser og oplevelser fremgår af agenturets omfattende undersøgelser og feltarbejdsprojekter.

I et tilbageblik på resultaterne i forbindelse med grundlæggende rettigheder i de seneste 10 år kan årtiet synes at have været et årti med divergerende fortællinger, med følgende konklusioner.

På den ene side har EU omsat sin mangeårige forpligtelse med hensyn til menneskerettigheder ud over sine grænser til en række interne politikker til at beskytte og fremme de grundlæggende rettigheder i de 28 EU-medlemsstater. To vigtige milepæle afspejler denne ændring:

- ikrafttrædelsen af EU's charter om grundlæggende rettigheder
- oprettelsen af Agenturet for Grundlæggende Rettigheder.

En anden vigtig milepæl er EU's tiltrædelse af den europæiske menneskerettighedskonvention som fastsat i Lissabontraktaten.

På den anden side giver gennemførelsen af grundlæggende rettigheder i praksis fortsat anledning til megen bekymring. Dette forstærkes af et politisk miljø, hvor dele af vælgerskaren og deres repræsentanter i stigende grad synes ikke blot at sætte spørgsmålstegn ved visse rettigheder, men også ved selve begrebet rettighedsbaseret samfund.

Fremadrettet vil EU og medlemsstaterne skulle finde effektive måder til at:

- imødegå mistillid til offentlige institutioner og opfattede trusler som følge af eksempelvis indvandring eller globalisering
- fremhæve fordelene ved grundlæggende rettigheder for alle i EU.

EU-medlemsstaterne har endnu ikke fuldt ud integreret en »charterkultur« i deres administrative, lovgivningsmæssige og retlige procedurer. EU drager heller ikke fuld nytte af hverken det potentiale, som alle rettighederne i chartret rummer (herunder socioøkonomiske rettigheder), eller deres vejledende funktion i sine aktiviteter. EU anmoder ikke systematisk om uafhængig socialretlig rådgivning i forbindelse med lovgivningsarbejde. Desuden er EU endnu ikke tiltrådt den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK) og hører derfor som sådan endnu ikke under Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols jurisdiktion. EU inddrager ikke systematisk uafhængig, socialjuridisk rådgivning og er ikke underlagt nogen ekstern domstolskontrol (fra Menneskerettighedsdomstolens side). Endvidere er der fortsat en kløft mellem EU's interne politikker med hensyn til de grundlæggende rettigheder og dens eksterne engagement i forhold til menneskerettigheder.

Det er en presserende opgave at forene disse to fortællinger for at overvinde kløften mellem rammerne for grundlæggende rettigheder i princippet og resultaterne i praksis i forbindelse med grundlæggende rettigheder. Det kræver, at alle aktører sætter nyt skub i deres engagement for sammen at sikre, at de grundlæggende rettigheder resulterer i reelle ændringer i folks liv. Kun en fornyet indsats i denne ånd vil gøre det muligt for os i 2027 at se tilbage på et vellykket årti, hvor EU og medlemsstaterne levede op til deres fælles værdier i form af »respekt for den menneskelige værdighed, frihed, demokrati, ligestilling, retsstaten og respekt for menneskerettighederne, herunder rettigheder for personer, der tilhører mindretal«.

1. EU's charter om grundlæggende rettigheder og medlemsstaternes anvendelse heraf

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder supplerer nationale menneskerettighedsbestemmelser og den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK). Dets potentiale er endnu ikke udnyttet fuldt ud, og der henvises kun i begrænset omfang og ofte kun overfladisk dertil af nationale domstole, parlamenter og myndigheder. Der er dog eksempler på, at chartret har tilført merværdi og draget fordel af sin status som en del af EU-retten, navnlig i retsafgørelser. EU-medlemsstaterne mangler imidlertid fortsat politikker, der sigter mod at fremme chartret – selv om der synes at være en stigende bevidsthed om behovet for at uddanne juridiske fagpersoner i charterrelaterede spørgsmål.

Ifølge EU-Domstolens retspraksis er EU's charter om grundlæggende rettigheder bindende for EU's medlemsstater, når de handler inden for rammerne af EU-lovgivningen. EU-lovgivningen påvirker direkte eller indirekte tilværelsen for de mennesker, der bor i EU. EU-lovgivningen er relevant inden for de fleste politikområder. I lyset heraf bør EU's charter om grundlæggende rettigheder udgøre en relevant standard, når dommere og andre offentligt ansatte i medlemsstaterne udfører deres daglige arbejde. FRA's dokumentation tyder imidlertid på, at retsvæsenet og myndighederne kun gør begrænset brug af chartret på nationalt plan. Større bevidsthed kunne bidrage til øget og mere konsekvent anvendelse af chartret på nationalt plan.

FRA's udtalelse 1.1

EU og dets medlemsstater bør tilskynde til en mere omfattende udveksling af oplysninger om erfaringer og fremgangsmåder mellem dommere og forvaltninger både i medlemsstaterne og på tværs af de nationale grænser. Når medlemsstaterne tilskynder til denne udveksling af oplysninger, bør de gøre bedst mulig brug af de eksisterende finansieringsmuligheder såsom dem, der er findes i programmet for retlige anliggender.

Ifølge artikel 51 (anvendelsesområde) i EU's charter om grundlæggende rettigheder skal al national

lovgivning, som gennemfører EU-retten, være i overensstemmelse med chartret. Som i de foregående år var chartrets rolle i lovgivningsprocessen på nationalt plan fortsat begrænset i 2016. Chartret er ikke en standard, der anvendes eksplicit og regelmæssigt i forbindelse med procedurer til undersøgelse af lovligheden eller vurdering af konsekvenserne af kommende lovgivning, hvorimod nationale menneskerettighedsinstrumenter indgår mere systematisk i sådanne procedurer. Ligesom i de foregående år traf de nationale retter, der anvendte chartret, endvidere mange afgørelser, uden at der blev formuleret et begrundet argument for, hvorfor chartret fandt anvendelse i de konkrete omstændigheder i sagen.

FRA's udtalelse 1.2

De nationale retter samt regeringer og/eller parlamenter kunne overveje en mere konsekvent »kontrol i henhold til artikel 51 (anvendelsesområde)« for på et tidligt tidspunkt at vurdere, om en retssag eller et lovgivningsdokument er problematisk i forhold til EU's charter om grundlæggende rettigheder. Udarbejdelsen af standardiserede håndbøger med praktiske trin til kontrol af, hvorvidt chartret finder anvendelse – hvilket hidtil kun har været tilfældet i meget få medlemsstater – kunne give retsvæsenets aktører et værktøj til at vurdere chartrets relevans for en sag eller et lovgivningsforslag.

I henhold til artikel 51 i EU's charter om grundlæggende rettigheder er EU's medlemsstater forpligtet til at respektere rettighederne og overholde principperne i chartret samt til aktivt at »fremme« anvendelsen af disse principper og rettigheder. I lyset heraf skulle man forvente flere politikker til fremme af chartret og dets rettigheder på nationalt plan. Selv om sådanne politikker er sjældne, synes der at blive udfoldet øgede bestræbelser på at tilbyde relevante professionelle grupper uddannelse i menneskerettigheder.

FRA's udtalelse 1.3

EU-medlemsstaterne bør sikre, at det kontrolleres, at de relevante lovgivningsdokumenter og -politikker er i overensstemmelse med chartret, og at der udfoldes øgede bestræbelser på at sikre, at der tages hensyn til chartrets forpligtelser, når staterne handler inden for rammerne af EU-retten. Dette kunne indebære specifik politisk beslutningstagning til fremme af bevidstheden om chartrets rettigheder og målrettede uddannelsesmoduler i de relevante læseplaner for nationale dommere og andre af retsvæsenets aktører. Som FRA har understreget i de foregående år, er det tilrådeligt, at medlemsstaterne indlemmer charterrelateret uddannelse i de bredere menneskerettighedsrammer, herunder den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK) og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols (ECHR) retspraksis.

2. Ligebehandling og ikkeforskelsbehandling

EU-medlemsstaterne nåede ikke til enighed om det foreslåede direktiv om ligebehandling inden udgangen af 2016. Flere medlemsstater fortsatte imidlertid med at udvide beskyttelsen mod forskelsbehandling til at omfatte forskellige grunde og situationer i livet. Forskellige nationale retsafgørelser opretholdt rettighederne for personer med handicap; og med forskellige tiltag på internationalt, europæisk og nationalt plan søgte man at fremme ligestilling for LGBTI-personer. I mellemtiden satte foranstaltninger og forslag til at forbyde visse beklædningsgenstande debatter i gang om religions- og trosfrihed, i en situation præget af frygt som følge af terrortruslen. Året sluttede med en stigende erkendelse af, at bekæmpelse af forskelsbehandling ud fra én enkelt grund ikke favner de forskellige måder, hvorpå folk i EU oplever forskelsbehandling i deres dagligdag.

Forhandlingerne om forslaget til Rådets direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering – direktivet om ligebehandling – havde i 2016 været otte år. Vedtagelsen af dette direktiv ville sikre, at EU og dets medlemsstater tilvejebragte en omfattende retlig ramme til bekæmpelse af forskelsbehandling på dette grundlag og på lige vilkår. Ved årets udgang var der under forhandlinger ikke opnået den enstemmighed, der kræves i EU-Rådet, for at direktivet kunne vedtages, idet to medlemsstater tog generelt forbehold med hensyn til forslaget. Som følge heraf er EU-retten fortsat reelt præget af et årsagshierarki i forbindelse med beskyttelse mod forskelsbehandling. I artikel 21 (princippet om ikkeforskelsbehandling) i chartret om grundlæggende rettigheder forbydes »forskelsbehandling på grund af køn, race, farve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder eller seksuel orientering«. I henhold til i artikel 19 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde kan Rådet, der træffer afgørelse med enstemmighed efter en særlig lovgivningsprocedure og efter Europa-Parlamentets godkendelse, træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

FRA's udtalelse 2.1

EU-lovgiveren bør overveje alle måder til at sikre, at det foreslåede direktiv om ligebehandling vedtages hurtigt for at sikre lige beskyttelse mod forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering på de centrale områder af tilværelsen.

Som i de foregående år udvidede EU-medlemsstaterne beskyttelsen mod forskelsbehandling til at omfatte yderligere grunde og forskellige aspekter af tilværelsen i 2016. F.eks. indførte nogle medlemsstater en persons socioøkonomiske status eller køns-kifte som beskyttede grunde i deres nationale lovgivning. Andre medlemsstater udvidede lovgivningen om ikkeforskelsbehandling til at omfatte områder som forbrugerbeskyttelse, bestemmelser om afskedigelse på grund af alder og pensionsalder. Sådanne skridt bidrager yderligere til at tackle forskelsbehandling og fremme ligebehandling på en lang række områder af tilværelsen.

FRA's udtalelse 2.2

EU-medlemsstaterne bør overveje at tilføje grunde til beskyttelse mod forskelsbehandling for at udvide anvendelsesområdet for den nationale lovgivning til bekæmpelse af forskelsbehandling.

I en situation med forhøjet spænding på grund af terrortruslen i EU i 2016 behandlede de nationale retter spørgsmålet om, hvornår det er acceptabelt

at forbyde bestemte former for beklædning, og der verserer sager herom ved EU-Domstolen. Disse sager afslørede, at indførelsen af sådanne forbud i uforholdsmæssig grad kan ramme og føre til forskelsbehandling af muslimske kvinder, der vælger at bære visse beklædningsgenstande som et udtryk for deres religiøse identitet eller tro. Artikel 10 i chartret om grundlæggende rettigheder garanterer enhver ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed. Denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro samt frihed til enten alene eller sammen med andre at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervisning, andagt og overholdelse af religiøse skikke. Artikel 21 i EU's charter om grundlæggende rettigheder forbyder forskelsbehandling på grund af religion eller tro. I henhold til artikel 22 i EU's charter om grundlæggende rettigheder respekterer Unionen endvidere den kulturelle, religiøse og sproglige mangfoldighed.

FRA's udtalelse 2.3

EU-medlemsstaterne bør være yderst opmærksomme på nødvendigheden af at sikre de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, når de overvejer eventuelle forbud mod symboler eller beklædningsgenstande, der er knyttet til religion. Eventuelle lovgivningsforslag eller administrative forslag herom bør ikke i uforholdsmæssig grad begrænse en persons frihed til at udøve sin tro. Ved overvejelsen af sådanne forbud bør betragtninger om grundlæggende rettigheder og nødvendigheden af proportionalitet inddrages fra starten.

I 2016 var der en stigende erkendelse af, at bekæmpelse af forskelsbehandling ud fra én enkelt grund ikke favner de forskellige måder, hvorpå folk oplever forskelsbehandling i deres dagligdag. Dette ses af den fortsatte tendens på nationalt plan til at udvide omfanget af lovgivningen om bekæmpelse af forskelsbehandling ved at tilføje grunde og/eller områder af tilværelsen i den relevante nationale lovgivning. EU og dets medlemsstater har dog en tendens til ikke at beskæftige sig med forskelsbehandling af flere grunde ved udformningen af retlige og politiske instrumenter. Ved udgangen af 2016 var det kun lovgivningen i ni EU-medlemsstater, der udtrykkeligt omfattede forskelsbehandling af flere grunde. En sådan fremgangsmåde kan føre til en bedre erkendelse af, hvordan folk oplever forskelsbehandling i deres dagligdag, og gøre det muligt at udtænke foranstaltninger, som reelt vil fremme inklusion.

FRA's udtalelse 2.4

EU og dets medlemsstater bør anerkende forskelsbehandling af flere grunde og intersektionel forskelsbehandling ved udviklingen og gennemførelsen af retlige og politiske instrumenter med henblik på at bekæmpe forskelsbehandling, fremme ligebehandling og fremme inklusion.

3. Racisme, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed

Der var fortsat racistiske og fremmedfjendske reaktioner rettet mod flygtninge, asylansøgere og migranter i hele EU i 2016. Muslimer oplevede en stigende fjendtlighed og intolerance, mens forskelsbehandling og sigøjnerhad fortsat berørte mange romaer. Europa-Kommissionen nedsatte en gruppe på højt plan vedrørende bekæmpelse af racisme, fremmedhad og andre former for intolerance for at støtte de nationale bestræbelser på dette område og imødegå hadforbrydelser og hadefulde tale. EU-medlemsstaterne satte fokus på hadforbrydelser på forskellige måder, bl.a. ved at revidere klassifikationer af kriminalitet motiveret af fordomme, iværksætte oplysningskampagner og gennemføre specialiseret uddannelse for retshåndhævende personale og anklagere. I mellemtiden fortsatte Europa-Kommissionen med at overvåge gennemførelsen af direktivet om racelighed. Tilbagevendende udfordringer er forskellige hindringer for ligestillingsorganers effektivitet og uafhængighed, diskriminerende etnisk profilering og manglende nationale handlingsplaner til bekæmpelse af racisme.

De racistiske og fremmedfjendske reaktioner på den tilstrømning af flygtninge, asylansøgere og migranter til EU, der prægede 2015, fortsatte med uformindsket styrke i 2016. De omfattede hadefulde tale, hadforbrydelser og endog mord. Meget få medlemsstater indsamler dog specifikke data om hændelser rettet mod flygtninge, asylansøgere og migranter. Dette gælder især gennemførelsen af artikel 1 i EU's rammeafgørelse om racisme og fremmedhad, der opridser de foranstaltninger, som medlemsstaterne skal træffe for at straffe visse former for forsætlig racistisk og fremmedfjendsk adfærd. I henhold til artikel 4, litra a), i den internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination er deltagerstaterne forpligtet til at kriminalisere tilskyndelse til racediskrimination samt alle voldshandlinger imod enhver race eller persongruppe. Alle EU-medlemsstater deltager i den internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination.

FRA's udtalelse 3.1

EU-medlemsstaterne bør sikre, at alle tilfælde af påståede hadforbrydelser eller hadefulde tale – herunder især dem, der er rettet mod asylansøgere, flygtninge og migranter – efterforskes og retsforfølges effektivt. Dette skal ske i overensstemmelse med de gældende nationale bestemmelser og, når det er relevant, bestemmelserne i EU's rammeafgørelse om racisme og fremmedhad, europæiske og internationale forpligtelser på menneskerettighedsområdet samt ECHR's retspraksis vedrørende hadforbrydelser og hadefulde tale. Medlemsstaterne kunne også indsamle mere detaljerede data om hændelser, der specifikt er rettet mod flygtning, asylansøgere og migranter.

Kun få EU-medlemsstater havde indført særlige nationale handlingsplaner til bekæmpelse af racediskrimination, racisme eller fremmedhad i 2016. Dette er tilfældet, selv om De Forenede Nationers Durban-erklæring og handlingsprogram, der er resultatet af verdenskonferencen mod racisme, racediskrimination, fremmedhad og hermed beslægtet intolerance, tillægger staterne det primære ansvar

for bekæmpelsen af racisme, racediskrimination, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed. Gennemførelsen af sådanne planer ville give EU-medlemsstaterne et effektivt middel til at sikre, at de opfylder forpligtelserne i henhold til direktivet om ligebehandling uanset race og rammeafgørelsen om racisme og fremmedhad. EU's gruppe på højt plan om racisme, fremmedhad og andre former for intolerance, der blev oprettet i juni 2016, giver EU-medlemsstaterne et forum for udveksling af praksis med henblik på at sikre vellykket gennemførelse af sådanne handlingsplaner.

FRA's udtalelse 3.2

EU-medlemsstaterne bør vedtage specifikke nationale handlingsplaner til bekæmpelse af racisme, racediskrimination, fremmedhad og hermed beslægtet racisme. I den forbindelse kunne medlemsstaterne følge den udtømmende og praktiske vejledning fra FN's Menneskerettighedskontor om, hvordan sådanne specifikke planer skal udvikles. I overensstemmelse med denne vejledning bør handlingsplanerne fastsætte mål og foranstaltninger, udpege de ansvarlige statslige organer, fastsætte måldatoer, omfatte resultatindikatorer og sørge for overvågnings- og evalueringsmekanismer.

Systematisk indsamling af disaggregerede data om tilfælde af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse, hadforbrydelser og hadefulde tale kan bidrage til en bedre anvendelse af direktivet om ligebehandling uanset race og rammeafgørelsen om racisme og fremmedhad. Sådanne data letter også evalueringen af politikker og handlingsplaner til forebyggelse og bekæmpelse af racisme, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed. Den dokumentation, som FRA har indsamlet, viser dog, at der fortsat er mangler med hensyn til, hvordan EU-medlemsstaterne registrerer tilfælde af forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse og racistiske forbrydelser. Ikkeanmeldte hændelser forbliver usynlige og forhindrer ofrene i at indgive klage. Dette er især relevant i betragtning af EU-medlemsstaternes forpligtelse til aktivt at sikre effektiv beskyttelse af ofre og garantere deres adgang til effektiv beskyttelse og effektive retsmidler i henhold til artikel 6 i den internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination. Gennem EU's gruppe på højt plan om racisme, fremmedhad og andre former for intolerance fortsætter FRA med at arbejde sammen med medlemsstaterne, EU-institutionerne og internationale organisationer for at bidrage til at forbedre registreringen af og indsamlingen af data om hadforbrydelser.

FRA's udtalelse 3.3

EU-medlemsstaterne bør udfolde bestræbelser på hvert år systematisk at registrere, indsamle og offentliggøre data om forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse og hadforbrydelser med henblik på at udvikle effektive, evidensbaserede retlige og politiske reaktioner på disse fænomener. Disse data bør omfatte forskellige grunde til fordomme samt andre kendetegn såsom de steder, hvor hændelserne indtræffer, og anonymiserede oplysninger om ofre og gerningsmænd. Alle data bør indsamles i overensstemmelse med de nationale retlige rammer og EU's databeskyttelseslovgivning.

Dokumentationen fra 2016 viser, at en række ligestillingsorganer var genstand for budget- og personalemæssige nedskæringer eller lovgivningsmæssige ændringer af deres mandater, som ville påvirke deres effektive funktion. I henhold til artikel 13, stk. 1, i direktivet om ligebehandling uanset race skal alle EU-medlemsstater udpege et ligestillingsorgan eller organer til fremme af ligebehandling af alle uden forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse. Direktivet fastsætter dog kun minimumsstandarder for ligestillingsorganernes kompetence. I forbindelse med databeskyttelse henvises der i EU-lovgivningen specifikt kun til uafhængighed, og det defineres, hvad denne uafhængighed kræver. I henhold til den generelle forordning om databeskyttelse, der blev vedtaget i 2016, skal databeskyttelsesmyndigheder råde over de nødvendige »menneskelige, tekniske og finansielle ressourcer samt lokaler og infrastruktur«.

FRA Opinion 3.4

EU-medlemsstaterne bør stille de menneskelige, tekniske og finansielle ressourcer samt lokaler og infrastruktur til rådighed for ligestillingsorganerne, der er nødvendige for, at de effektivt og uafhængigt kan udføre deres opgaver og udøve deres beføjelser inden for rammerne af deres retlige mandat.

Medlemmer af etniske minoritetsgrupper var fortsat udsat for diskriminerende etnisk profilering fra politiets side i 2016 i en situation med forhøjet spænding som følge af terrorangreb i EU-medlemsstaterne. Denne praksis er i strid med principperne i den internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination, artikel 14 (forbud mod forskelsbehandling) i den europæiske menneskerettighedskonvention, den europæiske menneskerettighedsdomstols relevante retspraksis samt primær og sekundær EU-ret. Uddannelse og intern overvågning kunne bidrage til at afsløre uforholdsmæssig

målretning af foranstaltninger mod etniske minoriteter og føre til korrigerende foranstaltninger fra de relevante myndigheders side.

FRA's udtalelse 3.5

EU-medlemsstaterne bør ophøre med diskriminerende former for etnisk profilering. Dette kunne opnås ved at tilbyde retshåndhævelsesmedarbejdere systematiske kurser i lovgivningen om bekæmpelse af forskelsbehandling samt ved at sætte dem i stand til bedre at forstå ubevidste forudindtagede holdninger og anfægte stereotyper og fordomme. Sådanne kurser kunne også øge bevidstheden om konsekvenserne af forskelsbehandling og om, hvordan tilliden til politiet kunne øges i offentligheden. EU-medlemsstaterne kunne endvidere overveje at registrere anvendelsen af beføjelser til at stoppe og kropsvisitere personer og navnlig at registrere etniciteten af dem, der udsættes herfor, i overensstemmelse med de nationale retlige rammer og EU's databeskyttelseslovgivning.

4. Integration af romaer

Trods de ambitiøse mål, der er fastsat i de nationale strategier for romaernes integration, og det betydelige bidrag af EU-midler blev der kun gjort beskedne fremskridt i 2016. Det fremgår af dokumentation af romaernes situation med hensyn til beskæftigelse, uddannelse, boligforhold og sundhed, at udviklingen har været langsom i det seneste år, hvad angår gennemførelsen af EU-rammen for de nationale strategier for romaernes integration. Forskelsbehandling og sigøjnerhad gør sig fortsat gældende, og segregering på bolig- og uddannelsesområdet berører i praksis stadig mange romaer. Den foreslåede europæiske søjle for sociale rettigheder kunne sætte fornyet skub i indsatsen for integration af romaer, hvis den omfatter en udtrykkelig henvisning til retten til ikkeforskelsbehandling, der er sikret i artikel 21 i EU's charter om grundlæggende rettigheder.

I løbet af 2016 var romaer over alt i EU fortsat udsat for forskelsbehandling, segregation og social udstødelse. De begrænsede fremskridt med gennemførelsen af de nationale strategier for integration af romaer viser behovet for en grundig gennemgang af de foreslåede og planlagte tiltag. Der er også behov for at fremme romaernes aktive og meningsfulde deltagelse, navnlig på lokalt plan. For at integrationen af romaer på lokalt plan kan lykkes, er det af største betydning, at flere interessenter inddrages aktivt, herunder lokale myndigheder, civilsamfundet og repræsentanter for alle sektorer af lokalbefolkningen. Deltagelsen på nationalt plan skal omsættes til inddragelse af romaer og lokale myndigheder på lokalt plan med henblik på at skabe mærkbare, praktiske resultater, som kan overvåges.

FRA's udtalelse 4.1

EU-medlemsstaterne bør gennemgå deres nationale strategier for integration af romaer (eller sæt af integrerede politiske foranstaltninger) for at sikre, at romaerne selv bliver i stand til at engagere sig aktivt i romainklusionsprocessen. Medlemsstaterne bør udtrykkeligt identificere og gennemføre specifikke foranstaltninger til fremme af romaernes aktive og meningsfulde deltagelse, navnlig på lokalt plan.

Konklusionerne i FRA's anden række af undersøgelser af minoriteter og forskelsbehandling på EU-plan (EU-MIDIS II) viser, at romaerne fortsat var udsat for forskelsbehandling på grund af deres etnicitet i 2016. De er udsat for social udstødelse og marginalisering forstærket af fattigdom og er ofre for hadforbrydelser. De fleste romaer, der bor i EU, nyder endnu ikke de rettigheder, der tilkommer dem i henhold til artikel 21 i EU's charter

om grundlæggende rettigheder, direktivet om ligebehandling uanset race og andre europæiske og internationale menneskerettighedsinstrumenter. Selv om forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse kriminaliseres i direktivet om ligebehandling uanset race, og selv om der kræves strafferetlige sanktioner i EU's rammeafgørelse om racisme og fremmedhad, er sådanne foranstaltninger ikke i sig selv tilstrækkelige til at tackle forskelsbehandling af romaer. De skal kombineres med politikker for aktiv inklusion med henblik på at tackle den racebetingede ulighed og fattigdom, som romaerne ofte oplever.

FRA's udtalelse 4.2

EU-medlemsstaterne bør sikre effektiv håndhævelse af direktivet om ligebehandling uanset race og rammeafgørelsen om racisme og fremmedhad og bekæmpe vedvarende forskelsbehandling af romaer og sigøjnerfjendtlighed. De bør vedtage eksplicitte politiske foranstaltninger til tackling af sigøjnerfjendtlighed i deres nationale strategier for integration af romaer eller sæt af integrerede politiske foranstaltninger.

Konklusionerne i FRA's anden række af undersøgelser af minoriteter og forskelsbehandling på EU-plan (EU-MIDIS II) viser, at beskæftigelse er et område, hvor forskelsbehandling af romaer udløser en kæde af andre sårbarheder, nemlig med hensyn til indkomst, uddannelse og boligforhold. Hele husholdninger, og ikke kun de arbejdsløse, mærker de negative konsekvenser af arbejdsløshed. Romabørn og romakvinder udgør særligt sårbare grupper, hvis rettigheder risikerer at blive krænket.

FRA's udtalelse 4.3

EU bør overveje at medtage integration af romaer i den foreslåede europæiske søjle for sociale rettigheder. Der bør i søjlen overvejes specifikke bestemmelser til tackling af risikoen for strukturel forskelsbehandling ved f.eks. at styrke bestemmelserne om ligebehandling på arbejdspladsen og sikre, at marginaliserede befolkningsgrupper effektivt kan udøve deres rettigheder.

Hvis man vil følge de fremskridt, der gøres med integration af romaer, kræver det solide data – både om de foranstaltninger, der træffes, processerne og deres resultater for de pågældende mennesker. Der skal gøres mere for at sikre, at der indsamles robuste data, og at der foretages en grundig overvågning af romaernes integration. Den Europæiske Revisionsrets særberetning om EU's politiske initiativer og finansielle støtte til integration af romaerne bekræftede dette behov. Det blev konkluderet i beretningen, at manglen på omfattende og solide data ikke kun er et problem i relation til projekterne, men også for politikudformningen på EU-niveau og på nationalt niveau. Der findes dog værktøjer, som muliggør grundig overvågning, og de relevante aktører kan gøre brug af disse værktøjer.

FRA's udtalelse 4.4

EU-medlemsstaterne bør – i overensstemmelse med de nationale retlige rammer, EU's databeskyttelseslovgivning og den aktive og meningsfulde inddragelse af romasamfundene – indsamle anonymiserede data opdelt efter etnisk identitet, der gør det muligt at vurdere de nationale strategier for integration af romaer og politikkerne for inklusion af romaer. Eurostat kunne medtage relevante spørgsmål i store undersøgelser såsom undersøgelsen af arbejdsstyrken og EU's statistikker om indkomstforhold og levevilkår og dermed følge anbefalingen fra Den Europæiske Revisionsret. Endvidere bør medlemsstaterne udvikle eller anvende de eksisterende overvågningsværktøjer i de nationale strategier for integration af romaer til at vurdere virkningen af foranstaltningerne til integration af romaer.

5. Asyl, visum, migration, grænser og integration

Mere end 5 000 personer døde i et forsøg på at krydse havet for at nå frem til Europa i 2016, selv om antallet af irregulære migranter ad søvejen faldt med over 60 % i forhold til 2015 og udgjorde i alt omkring 350 000 i 2016. Vidtrækkende ændringer af det europæiske asylsystem blev foreslået, samtidig med at indsatsen for at forbedre effektiviteten af tilbagesendelsespolitikkerne blev intensiveret. Lovlige migrationsveje til at nå frem til sikkerhed i Europa forblev en illusion for de fleste migranter, da nye begrænsninger for familiesammenføring i en række EU-medlemsstater opvejer det lille fremskridt, der er opnået i forbindelse med indrejse af humanitære årsager. IT-systemer blev styrket for bedre at bekæmpe ulovlig migration og reagere på trusler om alvorlig kriminalitet. Det har i mellemtiden vist sig at være en udfordring at integrere det store antal personer, der havde opnået international beskyttelse, herunder i uddannelsessammenhæng.

I 2016 udfoldede EU-institutionerne og medlemsstaterne store bestræbelser på at udvikle yderligere informationssystemer til migrationsforvaltningsformål og interne sikkerhedsformål. De eksisterende systemer blev ændret, og der blev foreslået nye systemer. Fremadrettet er det planen at gøre sådanne systemer »interoperable«, så de kompetente myndigheder kan få adgang til flere systemer samtidigt. En kommende FRA-publikation om interoperabiliteten af EU's informationssystemer vil tage fat på de bekymringer om de grundlæggende rettigheder, der er forbundet hermed. I mange tilfælde er informationssystemers konsekvenser for de grundlæggende rettigheder ikke direkte synlige. Konsekvenserne af at lagre ukorrekte personoplysninger vil måske først berøre en person flere år senere, f.eks. når vedkommende ansøger om visum eller opholdstilladelse. Artikel 8 (beskyttelse af personoplysninger) i EU's charter om grundlæggende rettigheder og navnlig dens princip om begrænsning til udtrykkeligt angivne formål (dvs. at dataene kun anvendes til det formål, hvortil de blev indsamlet) er en central standard i forbindelse med udviklingen af tekniske løsninger til forbedring af interoperabiliteten mellem informationssystemer. Derfor bør alle skridt til at forbedre de eksisterende informationssystemer og oprette nye være betinget af en omfattende analyse af konsekvenserne for de grundlæggende rettigheder.

FRA's udtalelse 5.1

EU og dets medlemsstater bør sikre, at informationssystemer til migrationsforvaltning udformes sådan, at de medarbejdere, der håndterer data deri, kun kan få adgang til dataene i overensstemmelse med deres arbejdsprofiler. Medarbejderne bør kun have adgang til data, som er relevante for de specifikke opgaver, de udfører på et givet tidspunkt, og være helt bevidste om, hvilke databaser de søger i. Da interoperabilitet betyder, at der er lettere adgang til flere data, herunder biometriske data, bør medlemsstaterne udvikle kvalitetsstandarder og administrative procedurer med henblik på at sikre dataenes nøjagtighed og begrænse risikoen for uautoriseret deling af data med tredjeparter eller tredjelande. De bør endvidere indføre specifikke beskyttelsesforanstaltninger for at garantere, at interoperabilitet ikke får negative virkninger for rettighederne for sårbare personer såsom ansøgere om international beskyttelse eller børn eller fører til diskriminerende profilering.

Artikel 6 i EU's charter om grundlæggende rettigheder samt den sekundære EU-ret vedrørende asyl og tilbagesendelse kræver, at medlemsstaterne i hvert enkelt tilfælde undersøger muligheden for mere lempelige foranstaltninger, inden der gøres brug af frihedsberøvelse. Ved udgangen af 2016 havde alle EU-medlemsstater indført alternativer til frihedsberøvelse i deres nationale lovgivninger, selv om det i nogle tilfælde kun var for visse kategorier. Medtagelsen af alternativer til frihedsberøvelse i den nationale lovgivning er dog ikke i sig selv en garanti for, at disse anvendes. I praksis benyttes alternativerne kun lidt.

FRA's udtalelse 5.2

EU-medlemsstaterne bør kræve, at de ansvarlige myndigheder i hvert enkelt tilfælde undersøger, om et legitimt mål kan nås gennem mindre indgribende foranstaltninger, inden der træffes afgørelse om en frihedsberøvende foranstaltning. I modsat fald bør medlemsstaterne anføre faktiske og retlige grunde.

Det var fortsat illusorisk for de fleste flygtninge at benytte lovlige veje til opnåelse af sikkerhed. Der skete fremskridt med hensyn til genbosætning i 2016, men dette blev opvejet af tilbageskridt med hensyn til familiesammenføring, idet flere EU-medlemsstater indførte begrænsninger i deres nationale lovgivning. Enhver handling, der foretages af en medlemsstat, når den handler inden for rammerne af EU-retten, skal respektere rettighederne og principperne i EU's charter om grundlæggende rettigheder, der i artikel 7 anerkender respekten for privatliv og familieliv. I forbindelse med flygtninge og personer, der har fået tildelt subsidær beskyttelse, kan det generelt formodes, at deres familier på grund af uoverstigelige forhindringer ikke kan bo i hjemlandet, og at det normalt ikke er muligt at etablere et familieliv i et transitland.

FRA's udtalelse 5.3

EU-medlemsstaterne bør overveje at anvende en kombination af flygtningerelaterede ordninger og mere flygtningevenlige, regulære mobilitetsordninger for at fremme lovlige veje til EU. I den forbindelse bør de undlade at vedtage lovgivning, der ville vanskeliggøre, forhindre eller i betydelig grad forsinke familiesammenføring af personer under international beskyttelse.

EU kunne overveje at regulere familiesammenføring af personer, som har fået tildelt subsidær beskyttelse, for at tackle de forskellige fremgangsmåder, som medlemsstaterne har indført.

Det er et stort ansvar for EU-medlemsstaterne at værne om hvert barns ret til uddannelse under migrant- og flygtningefamiliers fortsatte bevægelser i EU. Artikel 14 i EU's charter om grundlæggende rettigheder og artikel 28 i FN's konvention om barnets rettigheder garanterer retten til uddannelse for hvert barn, herunder migrant- og flygtningebørn. Sikring af, at alle børn har ret til uddannelse, vil ikke kun gavne dem, men også de samfund, de bor i. Dette understreger, at det er vigtigt og gavnligt for både økonomien og samfundet som helhed at investere i menneskerettigheder. 2016 viser, at de fleste medlemsstater ydede sproglig støtte og tilstræbte at integrere flygtninge- og migrantbørn i normale klasser, hvilket muliggjorde socialisering med andre børn og investering i langsigtet og bæredygtig social samhørighed. Omfanget af adskilte og segregerede skolesystemer er dog fortsat for stort.

FRA's udtalelse 5.4

EU-medlemsstaterne bør sikre, at migrant- og flygtningebørn modtager effektiv sproglig, social og psykologisk støtte baseret på individuelle vurderinger af deres behov. Dette ville forberede dem på at gå i skole og blive integreret i uddannelsessystemet og lokalsamfundene på vellykket vis. Der bør indføres politikker og foranstaltninger med henblik på at undgå adskilte skolesystemer og segregation og fremme adgang for migrant- og flygtningebørn til normale klasser og det generelle uddannelsessystem.

FRA's dokumentation viser, at de fleste EU-medlemsstater i 2016 øgede deres bestræbelser på at få migrant- og flygtningebørn ind i uddannelsessystemet og støtte deres integration. I meget få tilfælde er der dog stadig migrant- og flygtningebørn, der ikke går i skole, og nogle lokalsamfund og forældre til autoktone børn reagerer negativt eller endog voldeligt over for, at deres børn skal gå i skole med andre børn. Udtryk for intolerance og had over for migrant- og flygtningebørn og deres familier, som fører til, at børnene berøves deres ret til uddannelse, er en overtrædelse af EU-lovgivningen og den nationale lovgivning om bekæmpelse af forskelsbehandling og had. Tackling af forældrenes bekymringer kan støtte integration og fremme migranternes og flygtnings deltagelse i lokalsamfundene.

FRA's udtalelse 5.5

EU-medlemsstaterne bør på passende vis tage fat på diskriminerende eller voldelige reaktioner på migrant- og flygtningebørns skolegang både gennem retshåndhævelse og ved at fremme gensidig forståelse og social samhørighed. De bør anvende positive foranstaltninger til bekæmpelse af fordomme og bidrage til at fjerne ubegrundede bekymringer. Medlemsstaternes myndigheder bør endvidere håndhæve love og bestemmelser til bekæmpelse af forskelsbehandling og hadforbrydelser med enhver begrundelse, herunder etnisk oprindelse, race og religion, der er i kraft i alle EU-medlemsstater.

Inddragelse af børns forældre og familier i skolens liv og understøttelse af deres bestræbelser på at blive involveret er en afgørende del af uddannelses- og integrationsprocessen. En tredjedel af EU-medlemsstaterne tilbyder foranstaltninger med henblik på at støtte og motivere migrant- og flygtningebørns forældre og familier ved at inddrage dem i uddannelsesprocessen gennem uddannelse, mægling og sproglig støtte. Sådanne foranstaltninger kan forbedre børns præstationer i skolen, deres egen og deres familiers integration i uddannelsessystemet og i lokalsamfundene og fremme bedre relationer mellem samfundene. Det europæiske integrationsnetværk, hvis status blev opgraderet gennem Europa-Kommissionens handlingsplan for integration, der blev lanceret i juni 2016, er en passende ramme og platform for udveksling af bedste praksis og løsninger, der kan hjælpe medlemsstaterne med både at opfylde deres menneskerettighedsforpligtelser og på vellykket vis investere i mere sammenhængende og inklusive samfund.

FRA's udtalelse 5.6

EU-medlemsstaterne bør udveksle god praksis og gode erfaringer med integration gennem uddannelse, fremme af deltagelsen af børns forældre og familier i skolens liv og gøre retten til uddannelse til virkelighed for alle børn.

6. Informationssamfund, retten til privatliv og databeskyttelse

Årets terrorangreb i Bruxelles, Nice og Berlin intensiverede yderligere debatten om måder til effektivt at bekæmpe terrorisme i overensstemmelse med retsstatsprincippet. Der blev taget en række skridt i denne henseende både på EU-plan og på nationalt plan. De omfatter nationale reformer vedrørende overvågningsforanstaltninger, høringer om kryptering og vedtagelsen af passagerlistedirektivet (PNR). I mellemtiden udgjorde vedtagelsen af den generelle forordning om databeskyttelse og direktivet om databeskyttelse inden for politisamarbejde og retligt samarbejde (politidirektivet) et afgørende skridt i retning af en moderniseret og mere effektiv databeskyttelsesordning. I 2016 foreslog EU ikke en revidering af lovgivningen som reaktion på, at Den Europæiske Unions Domstol (EU-Domstolen) tidligere havde erklæret datalagringsdirektivet ugyldigt, men ny retspraksis fra EU-Domstolen præciserede nærmere, hvordan datalagring kan overholde krav på området for grundlæggende rettigheder.

FRA's dokumentation, der bygger på forskning i beskyttelse af grundlæggende rettigheder i forbindelse med den omfattende overvågning, der udføres på Europa-Parlamentets anmodning, viser, at en række EU-medlemsstater reformerede deres retlige rammer vedrørende indsamling af efterretninger gennem hele året. Disse ændringer, der blev gennemført midt i en bølge af terrorangreb, styrkede de relevante myndigheders beføjelser og teknologiske kapacitet og kan øge deres indgribende beføjelser – med mulige konsekvenser for de grundlæggende rettigheder, herunder retten til privatliv og beskyttelse af personoplysninger. EU-Domstolen og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol giver vigtig vejledning om, hvordan disse rettigheder bedst kan beskyttes. Retlige beskyttelsesforanstaltninger omfatter materielle og proceduremæssige garantier for foranstaltningens nødvendighed og forholdsmæssighed, uafhængigt tilsyn og garanti for effektiv klageadgang samt regler om forelæggelse af dokumentation for, hvorvidt en person er under overvågning. Brede høringer kan bidrage til at sikre, at reformer af efterretningslovgivningen skaber mere effektivt fungerende og legitime tjenester og bakkes op af borgerne.

FRA's udtalelse 6.1

EU-medlemsstaterne bør gennemføre en bred offentlig høring med en lang række interessenter, sikre en gennemsigtig lovgivningsproces og inkorporere relevante internationale og europæiske standarder og beskyttelsesforanstaltninger ved indførelsen af reformer af deres lovgivning om overvågning.

Kryptering er måske den mest tilgængelige teknik til styrkelse af respekten for privatlivet. Det er en metode til at garantere sikker databehandling, som er anerkendt i den generelle forordning om databeskyttelse samt e-databeskyttelsesdirektivet. Den beskyttelse, den yder, anvendes dog også til ulovlige og kriminelle formål. De forskellige tjenester, der sikrer end-to-end-kryptering, øger spændingen mellem sikring af privatlivet og bekæmpelse af kriminalitet yderligere, da de i kraft af deres design forhindrer eller vanskeliggør retshåndhavende myndigheders adgang til krypterede data. For at løse denne udfordring er nogle medlemsstater begyndt at overveje – eller har allerede vedtaget – lovgivning om, at tjenesteudbydere skal have indbyggede krypteringsbagdøre, der efter anmodning giver retshåndhavende myndigheder og efterretningstjenester adgang til eventuelle krypterede data. Som mange har bemærket, kan sådanne indbyggede bagdøre dog føre til en generel svækkelse af krypteringen, da de kan opdages og

udnyttes af alle med tilstrækkelig teknisk ekspertise. En sådan eksponering kunne være i strid med databeskyttelseskravene og kunne helt vilkårligt berøre sikkerheden i forbindelse med staters, virksomheders og personers meddelelser og lagrede data.

FRA's udtalelse 6.2

EU-medlemsstaterne bør sikre, at foranstaltninger til løsning af krypteringsudfordringer står i forhold til formålet med bekæmpelse af kriminalitet og ikke på uberettiget vis griber ind i retten til privatliv og databeskyttelse.

Den generelle forordning om databeskyttelse, der finder anvendelse fra 2018, fastsætter forbedrede standarder for opnåelse af effektiv og passende beskyttelse af personoplysninger. Databeskyttelsesmyndighederne spiller en endnu større rolle i forbindelse med beskyttelsen af retten til databeskyttelse. Alle nye retsakter på databeskyttelsesområdet skal overholde de forbedrede standarder i forordningen. F.eks. vedtog EU i 2016 en afgørelse om et tilstrækkeligt beskyttelsesniveau med henblik på internationale dataoverførsler, det såkaldte »EU-U.S. Privacy Shield«. Det fremgår udtrykkeligt af denne afgørelse, at Europa-Kommissionen regelmæssigt vil vurdere, om betingelserne for et tilstrækkeligt beskyttelsesniveau stadig er opfyldt. Hvis en sådan vurdering ikke er fyldestgørende efter ikrafttrædelsen af den generelle forordning om databeskyttelse, kan Kommissionen ifølge afgørelsen vedtage en gennemførelsesretsakt om suspension af »Privacy Shield«. Endvidere vedtog EU i 2016 sin første lovgivning om cybersikkerhed, nemlig direktivet om net- og informationssikkerhed, og i begyndelsen af 2017 foreslog Kommissionen inden for rammerne af strategien for det digitale indre marked en e-databeskyttelsesforordning til erstatning for e-databeskyttelsesdirektivet.

FRA's udtalelse 6.3

EU-medlemsstaterne bør gennemføre direktivet om net- og informationssikkerhed i deres nationale lovgivning på en måde, der tager hensyn til artikel 8 i EU's charter om grundlæggende rettigheder og principperne i den generelle forordning om databeskyttelse. Medlemsstaterne og virksomhederne bør også handle i overensstemmelse med disse standarder ved behandling og overførsel af personoplysninger på grundlag af »EU-U.S. Privacy Shield«.

Mens der i 2014 blev fokuseret på spørgsmålet om, hvorvidt data skulle lagres eller ej, blev det i 2015 klart, at medlemsstaterne betragter datalagring som en effektiv foranstaltning til beskyttelse af

den nationale og den offentlige sikkerhed og til bekæmpelse af alvorlig kriminalitet. Der blev gjort begrænsede fremskridt med dette spørgsmål i 2016. Selv om EU ikke foreslog nogen revideret lovgivning, efter at datalagringsdirektivet var blevet kendt ugyldigt to år tidligere, udviklede EU-Domstolen sin retspraksis vedrørende beskyttelsen af grundlæggende rettigheder, der er af afgørende betydning for lovligheden af datalagring hos udbyderne af telekommunikationstjenester.

FRA's udtalelse 6.4

EU-medlemsstaterne bør inden for deres nationale lovgivning om datalagring undgå generel og vilkårlig lagring af data hos udbyderne af telekommunikationstjenester. Den nationale lovgivning bør omfatte kontrol af forholdsmæssigheden samt passende proceduremæssige garantier, sådan at retten til privatliv og beskyttelsen af personoplysninger sikres effektivt.

Udvalget om Borgernes Rettigheder og Retlige og Indre Anliggender i Europa-Parlamentet (LIBE) forkastede forslaget til et EU-direktiv om passagerlisteoplysninger (PNR) i april 2013 som følge af en række betænkeligheder vedrørende forholdsmæssighed og nødvendighed, manglende databeskyttelsesforanstaltninger og gennemsigtighed over for passagerne. EU-lovgiverne, der understregede nødvendigheden af at bekæmpe terrorisme og alvorlig kriminalitet, nåede i 2016 til enighed om et revideret PNR-direktiv på EU-plan og vedtog teksten. Medlemsstaterne skal gennemføre direktivet i national lovgivning senest i maj 2018. Den vedtagne tekst indeholder skærpede beskyttelsesforanstaltninger, der er i overensstemmelse med de forslag, som FRA fremsatte i sin udtalelse fra 2011 om EU's system til indsamling af PNR-oplysninger. Disse foranstaltninger omfatter skærpede krav, tilgængelighed og forholdsmæssighed samt yderligere foranstaltninger vedrørende databeskyttelse. Der er dog aspekter af beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder, som direktivet ikke dækker.

FRA's udtalelse 6.5

EU-medlemsstaterne bør forbedre databeskyttelsesgarantierne for at sikre, at de højeste standarder for grundlæggende rettigheder anvendes. Dette gælder også for gennemførelsen af EU-direktivet om passagerlisteoplysninger (PNR). I lyset af EU-Domstolens seneste retspraksis bør garantierne navnlig tage fat på begrundelsen for lagring af passagerlisteoplysninger, effektive retsmidler og uafhængigt tilsyn.

7. Barnets rettigheder

Næsten 27 % af børn i EU er udsat for fattigdom eller social udstødelse. Selv om dette er en lille forbedring i forhold til tidligere år, er EU 2020-målene fortsat uopnåelige. Den nye EU-søjle for sociale rettigheder kunne spille en vigtig rolle med hensyn til at bekæmpe børnefattigdom. Vedtagelsen af et direktiv om retssikkerhedsgarantier for børn, der er mistænkte eller tiltalte for at have begået en forbrydelse, forventes at forbedre ungdomsretssystemerne og give børn, der er i konflikt med loven, yderligere retssikkerhedsgarantier. I mellemtiden ankom der fortsat tusinder af migrantbørn og asylansøgende børn, der rejste alene eller sammen med deres familier, til Europa i 2016. Trods EU-medlemsstaternes indsats var det stadig en stor udfordring at give disse børn omsorg og beskyttelse. Der var fortsat mangler i forbindelse med modtagelsesforholdene på baggrund af, at de proceduremæssige garantier blev gennemført uensartet, familiepleje kun spillede en begrænset rolle, og værgemålsordningerne ofte var mangelfulde. Disse realiteter understregede betydningen af at erstatte EU's udløbne handlingsplan om uledsagede børn med en ny plan om børn i forbindelse med migration.

Andelen af børn, der er i risiko for fattigdom og social udstødelse i EU, er med næsten 27 % fortsat høj. Da der er tale om et EU-gennemsnit, er andelen højere i visse medlemsstater og blandt visse grupper såsom romabørn og børn med migrantbaggrund. Europa 2020-målet om fattigdomsbekæmpelse er dermed langt fra nået. I henhold til artikel 24 i EU's charter om grundlæggende rettigheder har børn »ret til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel«. Ikke desto mindre lægger EU-institutionerne og medlemsstaterne kun lille vægt på børns fattigdom og sociale udstødelse inden for rammerne af det europæiske semester. EU har taget en række initiativer, der kunne styrke medlemsstaternes lovgivningsmæssige, politiske og finansielle foranstaltninger, herunder Europa-Kommissionens henstilling fra 2013 om »Investering i børn: Hvordan man bryder den onde cirkel for de socialt udsatte«, programmet for støtte til strukturreformer 2017-2020 og vedtagelsen af en europæisk søjle for sociale rettigheder med fokus på børn.

FRA's udtalelse 7.1

EU-medlemsstaterne bør lægge mere vægt på tackling af børns fattigdom og social udstødelse inden for rammerne af det europæiske semester – ved at gøre bedre brug af Europa-Kommissionens henstilling fra 2013 – samt i forbindelse med kommende initiativer såsom den europæiske søjle for sociale rettigheder. I den forbindelse kunne man i det europæiske semester rette opmærksomheden mod de EU-medlemsstater, hvor fattigdomsraten fortsat er høj og har været uændret i de senere år.

EU-medlemsstaterne kunne med støtte fra Europa-Kommissionen analysere og, når det er relevant, kopiere succesfaktorer i lovgivningen og de økonomiske og sociale politikker i de medlemsstater, der i de seneste år har haft held til at forbedre situationen for børn og deres familier.

Direktivet om retssikkerhedsgarantier for børn, der er mistænkte eller tiltalte i straffesager, er en vigtig milepæl på et vigtigt og ofte omtvistet juridisk område. Eksisterende forskning samt Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols og de nationale retters retspraxis viser behovet for særlige beskyttelsesforanstaltninger for børn, som er i konflikt med loven. FRA's forskning i børn og retsvæsenet viser, at den retlige ramme for beskyttelse af børn som

regel er på plads, men at det fortsat er vanskeligt at gennemføre sådan lovgivning i praksis, primært på grund af manglende praktiske værktøjer, vejledning eller uddannelse af retsvæsenets aktører.

FRA's udtalelse 7.2

EU-medlemsstaterne bør foretage en national gennemgang for at identificere eksisterende praksis og hindringer, mangler eller svagheder i deres respektive ungdomsretssystemer. Denne nationale gennemgang bør munde ud i en handlingsplan med henblik på at fastlægge politiske foranstaltninger og afsætte de nødvendige ressourcer til den fuldstændige gennemførelse af direktivet om retssikkerhedsgarantier for børn, der er mistænkt eller tiltalt i straffesager. Dette kunne omfatte uddannelse af retsvæsenets aktører eller udvikling af praktiske retningslinjer for individuelle vurderinger og for orientering af børn på en måde, der tager hensyn til deres alder.

Migrantbørn og asylansøgende børn fortsatte med at ankomme til Europa i 2016 enten alene eller sammen med deres familier. Dokumentation indsamlet af FRA viser, at der til trods for medlemsstaternes bestræbelser er klare svagheder i modtagelsessystemet for uledsagede børn såsom mangel på specialiserede faciliteter og overfyldte eller utilstrækkelige modtagelses- og transitfaciliteter. Anbringelse af uledsagede børn i plejefamilier er endnu ikke en mulighed, der anvendes i større udstrækning. Dokumentationen tyder på, at det er af afgørende betydning at stille passende modtagelsesfaciliteter til rådighed for at undgå handel med og udnyttelse af børn eller for at undgå, at børn forsvinder. Europa-Kommissionen har fremlagt en række forslag til reform af det fælles europæiske asylsystem, mens handlingsplanen om uledsagede mindreårige (2011-2014) ikke er blevet fornyet.

FRA's udtalelse 7.3

EU bør udvikle en EU-handlingsplan om børn i forbindelse med migration, herunder uledsagede mindreårige, med opstilling af klare politiske prioriteter og foranstaltninger som supplement til EU-medlemsstaternes initiativer.

EU-medlemsstaterne bør styrke deres børnebeskyttelsesordninger ved at anvende nationale standarder for alternativ omsorg for asylansøgende børn og migrantbørn med fokus på omsorgens kvalitet. Dette bør som fastsat i direktivet om modtagelsesforhold omfatte anbringelse i plejefamilier, der er specialiseret i uledsagede børn. Medlemsstaterne bør endvidere tildele tilstrækkelige ressourcer til de kommunale tjenester, der yder støtte til uledsagede børn.

Udpegelse af en værge for hvert uledsaget barn er fortsat en udfordring, sådan som det fremgår af den dokumentation, FRA har indsamlet. De vigtigste udfordringer vedrører lange udpegelsesprocedurer og frister, problemer med at rekruttere kvalificerede værgere, det store antal børn, som den enkelte værge har fået tildelt, og manglen på uafhængighed og garantier for upartiske værgemålsinstitutioner i visse EU-medlemsstater. Europa-Kommissionens forslag om revision af direktivet om modtagelsesforhold omfatter forbedringer af værgemålsordningerne for uledsagede børn. Ifølge forslaget skal der udpeges værgere, der er ansvarlige for at tilgodese barnets tarv i alle aspekter af barnet tilværelse, og ikke kun for at repræsentere dem retligt. Derimod kræves der i forslagene til en revideret Dublinforordning og et revideret direktiv om asylprocedurer kun udpegelse af en »retlig repræsentant« og ikke af en »værge«.

FRA's udtalelse 7.4

EU-lovgiveren bør fremlægge et samlet koncept for værgemålsordninger med en klar rolle med hensyn til sikring af uledsagede børns tarv i alle aspekter af deres tilværelse.

EU-medlemsstaterne bør sikre, at børnebeskyttelsesordninger og værgemålsmyndigheder spiller en større rolle i asyl- og migrationsprocedurer, der involverer børn. Medlemsstaterne bør udvikle eller styrke deres værgemålsordninger og tildele de nødvendige ressourcer. De bør sikre øjeblikkelig udpegelse af et tilstrækkeligt antal kvalificerede og uafhængige værgere for alle uledsagede børn. Endelig kunne de overveje en mere lovende praksis og eksisterende forskning og håndbøger såsom Europa-Kommissionens og FRA's fælles Håndbog om værgemål for børn uden forældreamsorg til støtte for denne proces.

8. Adgang til domstolsprøvelse, herunder rettigheder for ofre for kriminalitet

EU og andre internationale aktører tacklede forskellige udfordringer på retsstatsområdet og det retlige område i løbet af året. Flere EU-medlemsstater styrkede rettighederne for personer, der er mistænkt eller tiltalt for at have begået en forbrydelse, ved at gennemføre den relevante afledte EU-ret, og EU vedtog nye direktiver, der indførte yderligere retssikkerhedsgarantier. Mange medlemsstater tog også skridt til at forbedre den praktiske anvendelse af direktivet om ofres rettigheder for at opnå egentlige forbedringer for ofre for kriminalitet, herunder i forbindelse med støttetjenester. De sidste tre EU-medlemsstater – Bulgarien, Tjekkiet og Letland – underskrev Istanbulkonventionen i 2016, hvilket understreger, at alle EU-medlemsstater accepterer, at konventionen definerer europæiske standarder for menneskerettighedsbeskyttelse på området vold mod kvinder og vold i hjemmet. I mellemtiden var konventionen fortsat anledning til forskellige lovgivningsinitiativer på medlemsstatsplan.

EU og andre internationale aktører fortsatte i 2016 med at tackle de løbende udfordringer inden for retsvæsenet, navnlig på retsstatsområdet. Retsstaten er en del af og en forudsætning for beskyttelsen af alle værdier, der er omhandlet i artikel 2 i traktaten om Den Europæiske Union (TEU). En udvikling, der involverede retsstaten og de grundlæggende rettigheder i Polen, fik for første gang Europa-Kommissionen til at foretage en vurdering af situationen i en medlemsstat på basis af sin retsstatsramme. Dette førte til en formel udtalelse efterfulgt af henstillinger om, hvordan landet burde håndtere de bekymringer vedrørende retsstaten, som var blevet påpeget. Efter at den polske regering afviste disse henstillinger, udstedte Europa-Kommissionen supplerende henstillinger på baggrund af den seneste udvikling i Polen.

FRA's udtalelse 8.1

Alle relevante aktører på nationalt plan, herunder regeringer, parlamenter og retsvæsenet, skal øge deres bestræbelser på at værne om og styrke retsstaten. De har alle et ansvar for at tage fat på bekymringer om retsstaten og spille en vigtig rolle med hensyn til at forhindre udhuling af retsstaten. EU og de internationale aktører opfordres til at styrke deres indsats for at udvikle objektive sammenlignelige kriterier (såsom indikatorer) og kontekstbaserede vurderinger. Polen bør overveje rådgivning fra europæiske og internationale mekanismer til overvågning af menneskerettighederne, herunder Kommissionens henstillinger som led i dens procedure vedrørende retsstatsrammen.

Mange EU-medlemsstater fortsatte med at foreslå lovgivningsmæssige ændringer med henblik på at opfylde kravene i direktiv 2010/64/EU og 2012/13/EU – om retten til tolke- og oversætterbistand og om ret til information under straffesager – efter fristerne for direktivernes gennemførelse. Medlemsstaterne vedtog også nye love til gennemførelse af direktiv 2013/48/EU om ret til adgang til advokatbistand. FRA's dokumentation fra 2016 viser dog, at EU-medlemsstaterne skal arbejde videre med disse direktiver navnlig ved at vedtage politiske foranstaltninger – såsom konkret vejledning og uddannelse

i beskyttelse af mistænkte og tiltalte personers rettigheder. Der er også udnyttet mulighed for at udveksle viden, god praksis og erfaring om de tre direktiver. Sådanne udvekslinger bidrager til opbygningen af et EU-retssystem, der fungerer i synergi med og respekterer grundlæggende rettigheder.

FRA's udtalelse 8.2

EU-medlemsstaterne – der arbejder tæt sammen med Europa-Kommissionen og andre EU-organer – bør fortsætte deres bestræbelser på at sikre, at de proceduremæssige rettigheder i straffesager afspejles på behørig vis i den nationale retsorden og gennemføres effektivt på EU-plan. Sådanne foranstaltninger kunne indebære, at der stilles målrettet og praktisk vejledning og uddannelse til rådighed for de strafferetlige aktører, samt at der skabes øget mulighed for kommunikation mellem disse aktører.

I 2016 fokuserede mange EU-medlemsstater på at opfylde forpligtelserne i direktivet om offerrettigheder – som f.eks. at nå ud til flere ofre og styrke kapaciteten og finansieringen af støttetjenester for ofre, herunder specialiserede tjenester for særligt sårbare ofre såsom børn. En mærkbar positiv tendens var, at over en fjerdedel af medlemsstaterne øgede finansieringen til støttetjenester for ofre, hvilket førte til udvidelse og forbedring af tjenesterne. Til trods for disse fremskridt er der fortsat en klar mangel i flere EU-medlemsstater, nemlig manglen på generelle støttetjenester for ofre, hvilket betyder, at ikke alle ofre for kriminalitet i EU kan få adgang til støtte, som kan være afgørende for dem med henblik på at opfylde deres rettigheder.

FRA's udtalelse 8.3

EU-medlemsstaterne bør afhjælpe mangler i forbindelse med tilvejebringelsen af generelle støttetjenester for ofre. Det er vigtigt at sætte ofre for kriminalitet i stand til effektivt at udnytte deres rettigheder i overensstemmelse med de minimumsstandarder, der er fastsat i direktivet om offerrettigheder. Dette burde omfatte styrkelse af kapaciteten og finansieringen af omfattende støttetjenester for ofre, som alle ofre for kriminalitet kan få vederlagsfri adgang til. I overensstemmelse med direktivet bør EU-medlemsstaterne også styrke specialiserede tjenester for sårbare ofre såsom børn og ofre for hadforbrydelser.

I 2016 undertegnede de sidste tre medlemsstater (Bulgarien, Den Tjekkiske Republik og Letland) Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbulkonventionen). I mellemtiden blev der i en anden medlemsstat (Polen) fremsat erklæringer om, at den muligvis ville undlade at opfylde sine forpligtelser i henhold til konventionen. Når det drejer sig om at fastsætte europæiske standarder for beskyttelse af kvinder mod vold, er Istanbulkonventionen den vigtigste reference. Navnlig artikel 52 om øjeblikkelig bortvisning forpligter parterne til at sikre, at de kompetente myndigheder tillægges beføjelser til at bortvise gerningsmanden til vold i hjemmet fra ofrets bopæl. Dette er i tråd med direktivet om offerrettigheder, hvori det kræves, at EU-medlemsstater sikrer, at ofre beskyttes mod gentagen viktimitisering. Indtil videre har dog kun ca. halvdelen af EU-medlemsstaterne vedtaget lovgivningen om gennemførelse af denne mulighed i tråd med Istanbulkonventionen. I de medlemsstater, der har relevant lovgivning, mangler der endvidere vurderinger af dens effektivitet.

FRA's udtalelse 8.4

Alle EU-medlemsstater bør overveje at ratificere og gennemføre Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbulkonventionen). I overensstemmelse med artikel 52 i Istanbulkonventionen og for at sikre øjeblikkelig og pålidelig beskyttelse af ofre for vold i hjemmet mod gentagen viktimitisering bør EU-medlemsstaterne vedtage og effektivt gennemføre retlige bestemmelser, der gør det muligt for politiet at bortvise gerningsmanden til vold i hjemmet fra ofrets bopæl og sikre, at han holder sig i sikker afstand fra ofret. EU-medlemsstater, der har en sådan lovgivning, bør undersøge dens faktiske effektivitet på stedet.

9. Status for gennemførelsen af FN's handicapkonvention

Ti år efter, at FN's generalforsamling vedtog konventionen om rettigheder for personer med handicap (CRPD), ansporer konventionen fortsat til betydelige lovgivningsmæssige og politiske ændringer i EU og medlemsstaterne. Efterhånden som opmærksomheden gradvis flyttes fra den første bølge af CRPD-relaterede reformer til at konsolidere de fremskridt, der er gjort, bliver anbefalingerne fra revisions- og klagemekanismer på internationalt, europæisk og nationalt plan stadig vigtigere med hensyn til at afdække vedvarende mangler ved gennemførelsen. Overvågningsstrukturer, der oprettes i henhold til konventionens artikel 33, stk. 2, kan være vigtige redskaber til at sikre opfølgning på disse anbefalinger, navnlig anbefalinger fra revisioner foretaget af CRPD-komitéen – men de kræver uafhængighed, ressourcer og et solidt retsgrundlag, for at opgaverne kan udføres effektivt.

Efter gennemgangen i 2015 af EU's fremskridt med gennemførelsen af FN's handicapkonvention traf EU-institutionerne en række lovgivningsmæssige og politiske initiativer til opfølgning af nogle af FN's handicapkomitéens anbefalinger, hvilket understregede, at EU lægger vægt på at opfylde sine forpligtelser i henhold til konventionen. Komitéens vidtfavnende anbefalinger omfattede en plan for retlige og politiske foranstaltninger inden for EU's kompetenceområde og er relevante for alle EU-institutioner, -agenturer og -organer.

FRA's udtalelse 9.1

EU bør foregå med et positivt eksempel ved at sikre en hurtig gennemførelse af handicapkomitéens anbefalinger for at gennemføre konventionen fuldt ud. Dette vil kræve tæt samarbejde mellem EU's institutioner, organer og agenturer, der koordineres af Europa-Kommissionen som knudepunkt for gennemførelsen af handicapkonventionen, samt med medlemsstaterne og handicaporganisationer. De nærmere regler for dette samarbejde bør fastlægges i en tværgående strategi for gennemførelsen af handicapkonventionen som anbefalet af handicapkomitéen.

Foranstaltninger til gennemførelse af handicapkonventionen bidrog til at fremme vidtfavnende retlige og politiske reformer i hele EU i 2016, når det gælder alt fra adgang til integrerende uddannelse, politisk deltagelse og selvhjælpen tilværelse. Visse initiativer på EU-plan og medlemsstatsplan omfatter dog ikke fuldt ud den menneskerettighedsbaserede tilgang

til handicap, der kræves i handicapkonventionen, eller mangler de klare retningslinjer for gennemførelse, der kræves for at gøre dem effektive.

FRA's udtalelse 9.2

EU og dets medlemsstater bør intensivere bestræbelserne på at indlemme standarderne i handicapkonventionen i deres retlige og politiske rammer for at sikre, at den rettighedsbaserede tilgang til handicap som fastsat i handicapkonventionen afspejles fuldt ud i lovgivningen og beslutningstagningen. Dette kunne omfatte en samlet gennemgang af lovgivningen for at kontrollere overensstemmelsen med handicapkonventionen. Retningslinjerne for gennemførelsen bør omfatte klare mål og frister og udpege de aktører, der er ansvarlige for reformer.

De projekter under EU's struktur- og investeringsfonde (ESI-fondene), som der blev opnået enighed om i 2016, viser, at initiativerne til gennemførelse af handicapkonventionen i EU-medlemsstaterne på mange områder sandsynligvis vil nyde godt af finansiel støtte fra ESI-fondene. Forhåndsbetingerne, dvs. de betingelser, der skal være opfyldt, før fondene kan anvendes, kan medvirke til at sikre, at fondene bidrager til at fremme gennemførelsen af handicapkonventionen. I takt med at projekter finansieret af ESI-fondene begynder at blive gennemført, vil overvågningsudvalgene på nationalt plan få en stadig vigtigere rolle med at sikre, at fondene opfylder handicapkonventionens krav.

FRA's udtalelse 9.3

EU og dets medlemsstater bør tage hurtige skridt til at sikre en grundig anvendelse af forhåndsbetingelserne i relation til rettighederne for personer med handicap for at maksimere EU's struktur- og investeringsfondes (ESI-fondenes) potentiale for støtte og gennemførelse af handicapkonventionen. For at muliggøre en effektiv overvågning af fondene og deres resultater bør EU og dets medlemsstater også tage skridt til at sikre tilstrækkelig og passende indsamling af data om, hvordan ESI-fondene anvendes.

Dokumentation indsamlet af FRA i 2016 viser den vigtige rolle, som retslige og udenretslige ordninger for klageadgang kan spille i forbindelse med identifikationen af mangler i gennemførelsen af handicapkonventionen og præciseringen af omfanget af konventionens krav. Flere sager om ikkeforskelsbehandling på beskæftigelsesområdet har til formål at understrege komplementariteten og den gensidige betydning af standarder på FN- og EU-plan samt medlemsstatsplan.

FRA's udtalelse 9.4

EU- og dets medlemsstater bør tage skridt til at øge bevidstheden om handicapkonventionen i de relevante ordninger for retslig og udenretslig klageadgang for yderligere at styrke dennes vigtige rolle for sikring af handicapkonventionens gennemførelse. Dette kunne omfatte udvikling af uddannelsesmoduler og indførelse af metoder til udveksling af nationale erfaringer og praksis.

Ved udgangen af 2016 var det kun Irland, der ikke havde ratificeret handicapkonventionen, selv om de vigtigste reformer, der skal bane vej for ratifikation, nu er på plads. Endvidere har fem medlemsstater og EU ikke ratificeret den valgfrie protokol til handicapkonventionen, ifølge hvilken enkeltpersoner kan indbringe klager for handicapkomitéen, og komitéen kan indlede fortrolige undersøgelser ved modtagelsen af »pålidelige oplysninger, der tyder på alvorlige og systematiske overtrædelser« af konventionen (artikel 6).

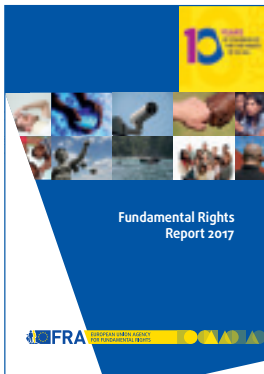
FRA's udtalelse 9.5

EU-medlemsstater, der endnu ikke er part i handicapkonventionen og/eller dens valgfrie protokol, bør overveje at tage de nødvendige skridt til at sikre deres ratifikation snarest muligt for at opnå fuldstændig ratifikation af disse instrumenter på EU-plan. EU bør også overveje at tage hurtige skridt til at acceptere den valgfrie protokol.

4 af de 27 EU-medlemsstater, der har ratificeret handicapkonventionen, havde ved udgangen af 2016 endnu ikke opstillet eller udpeget rammer til at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af konventionen, jf. artikel 33, stk. 2, i konventionen. Endvidere viser FRA's dokumentation, at nogle eksisterende rammers effektivitet undergraves af utilstrækkelige ressourcer, manglen på et solidt retsgrundlag og manglende sikring af systematisk deltagelse af personer med handicap samt manglende uafhængighed i overensstemmelse med Parisprincipperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners status.

FRA's udtalelse 9.6

EU og dets medlemsstater bør overveje at tildele tilstrækkelige og stabile finansielle og menneskelige ressourcer til de overvågningsrammer, der er oprettet i medfør af artikel 33, stk. 2, i handicapkonventionen. Dette ville sætte dem i stand til at udføre deres opgaver effektivt og sikre effektiv overvågning af gennemførelsen af handicapkonventionen. Som det fremgår af FRA's juridiske udtalelse fra 2016 vedrørende kravene i artikel 33, stk. 2, i handicapkonventionen i EU-sammenhæng, bør de også overveje at garantere overvågningsrammernes bæredygtighed og uafhængighed ved at sikre, at de hviler på et solidt retsgrundlag for deres arbejde, og at deres sammensætning og funktion tager hensyn til Parisprincipperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners status.

Med forskellige tiltag søgte man i 2016 både på EU-plan og på nationalt plan at styrke beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder, samtidig med at nogle foranstaltninger truede med at underminere denne beskyttelse. I FRA's *rapport fra 2017 om grundlæggende rettigheder* gennemgås den vigtigste udvikling i EU mellem januar og december 2016, og den indeholder FRA's udtalelser herom. Den giver indsigt i de hovedemner, der danner grundlag for debatten om grundlæggende rettigheder i hele EU, herunder både resultater og områder, der forsat giver anledning til bekymring.

Dette års fokusafsnit gør status over 10 års udvikling inden for grundlæggende rettigheder i EU. De resterende kapitler omhandler EU's charter om grundlæggende rettigheder og medlemsstaternes anvendelse heraf, ligebehandling og ikkeforskelsbehandling, racisme, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed, integration af romaer, asyl og migration, informationsindsamling, retten til privatliv og databeskyttelse, barnets rettigheder, adgang til domstolsprøvelse og status for gennemførelsen af konventionen om rettigheder for personer med handicap.

Yderligere oplysninger:

Hele FRA's rapport fra 2017 om grundlæggende rettigheder (*Fundamental Rights Report 2017*) kan ses på <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017>

Se også relaterede FRA-publikationer:

- FRA (2017), *Rapport fra 2017 om grundlæggende rettigheder – FRA's udtalelser*. Luxembourg, Publikationskontoret. <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/fundamental-rights-report-2017-fra-opinions> (tilgængelig på alle 24 officielle EU-sprog).
- FRA (2017), *Between promise and delivery: 10 years of fundamental rights in the EU*. Luxembourg, Publikationskontoret. <http://fra.europa.eu/en/publication/2017/10-years-fundamental-rights> (tilgængelig på engelsk og fransk).

Tidligere FRA-årsrapporter om udfordringer og resultater i forhold til grundlæggende rettigheder i Den Europæiske Union i et bestemt år kan ses på: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (tilgængelig på engelsk, fransk og tysk).

Publikationskontoret

© Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, 2017
Foto: © iStockphoto; Europa-Kommissionen; OSCE (Milan Obradovic)

FRA – DEN EUROPÆISKE UNIONS AGENTUR FOR GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Østrig
Tlf. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Print: ISBN 978-92-9491-650-1, doi:10.2811/545900
PDF: ISBN 978-92-9491-676-1, doi:10.2811/513972